BIỆN PHÁP THIẾT KẾ HOẠT ĐỘNG LÀM QUEN VỚI TOÁN CHO TRẺ MẦM NON THEO HƯỚNG TRẢI NGHIỆM

Nguyễn Thị Yến, Cao Thị Lan Hương
Trường Đại học Thủ đô Hà Nội

Tóm tắt: *Hoạt động làm quen với Toán đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển tư duy và nhận thức cho trẻ mầm non. Thông qua các biểu tượng toán học như số lượng, hình dạng, kích thước, không gian và thời gian, trẻ rèn luyện khả năng quan sát, tư duy logic và giải quyết vấn đề. Việc tổ chức hoạt động toán học không chỉ phát triển trí tuệ mà còn nuôi dưỡng sự tò mò, yêu thích học tập. Để đạt hiệu quả, hoạt động cần thiết kế phù hợp, tạo cơ hội cho trẻ học tự nhiên và sáng tạo. Phương pháp trải nghiệm giúp trẻ học qua khám phá và thực hành, tiếp thu kiến thức chủ động và sâu sắc hơn. Bài viết nhấn mạnh vai trò của thiết kế hoạt động theo hướng trải nghiệm trong giáo dục toán học mầm non và đề xuất các biện pháp hỗ trợ giáo viên thiết kế hoạt động hiệu quả. Đây cũng là tài liệu tham khảo hữu ích cho nhà nghiên cứu và quản lý giáo dục quan tâm đến đổi mới phương pháp dạy toán cho trẻ nhỏ.*

***Từ khóa*:** *Biện pháp, hoạt động làm quen với toán, thiết kế, trải nghiệm, trẻ mầm non.*

Nhận bài ngày 25.02.2025; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 26.04.2025
Liên hệ tác giả: Nguyễn Thị Yến; email: ntyen2@daihocthudo.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Xu hướng giáo dục hiện nay là "dạy học lấy trẻ làm trung tâm", đặc biệt trong giáo dục mầm non. Quan điểm "học thông qua trải nghiệm" được áp dụng mạnh mẽ, giúp phát huy tính chủ động, sáng tạo của trẻ. Đối với môn Toán, hoạt động làm quen với Toán theo hướng trải nghiệm giúp trẻ tiếp thu kiến thức tự nhiên, phát triển các biểu tượng toán học, củng cố và mở rộng kiến thức một cách hiệu quả. Trẻ học toán độc lập, tự tin hơn và rèn luyện kỹ năng giải quyết vấn đề thực tế, đồng thời tạo sự hứng thú và yêu thích khoa học.

Để tổ chức hiệu quả hoạt động này, việc thiết kế phù hợp với lứa tuổi, nội dung giáo dục, kinh nghiệm của giáo viên và điều kiện thực tế là rất quan trọng. Hoạt động làm quen với Toán giúp trẻ phát triển tư duy logic, khả năng quan sát, so sánh, phân tích và giải quyết vấn đề. Thiết kế bài học phù hợp sẽ làm cho học toán trở thành một hoạt động thú vị, khơi gợi sự tò mò và hứng thú của trẻ. Bài báo đề xuất các biện pháp thiết kế hiệu quả cho hoạt động làm quen với Toán theo hướng trải nghiệm ở mầm non.

2. NỘI DUNG

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Trải nghiệm

Trải nghiệm là quá trình trong đó cá nhân tham gia trực tiếp vào các hoạt động thực tiễn, tương tác với môi trường xung quanh, từ đó tích lũy kiến thức, kỹ năng và hình thành thái độ, giá trị sống cho bản thân. Thông qua trải nghiệm, con người không chỉ tiếp thu thông tin mà còn hiểu sâu sắc và áp dụng hiệu quả vào thực tế [1].

2.1.2. Giáo dục theo hướng trải nghiệm cho trẻ mầm non

Giáo dục theo hướng trải nghiệm cho trẻ mầm non là phương pháp giáo dục trong đó giáo viên thiết kế và tổ chức các hoạt động thực hành, tạo điều kiện cho trẻ tương tác trực tiếp với môi trường và sự vật xung quanh. Qua đó, trẻ được khám phá, chiêm nghiệm và tự

tích lũy kiến thức, kỹ năng, thái độ, hình thành kinh nghiệm cá nhân. Phương pháp này nhấn mạnh vai trò chủ động của trẻ trong quá trình học tập, giúp trẻ phát triển toàn diện về nhận thức, tình cảm và xã hội.

2.1.3. Hoạt động làm quen với Toán theo hướng trải nghiệm

Hoạt động làm quen với Toán theo hướng trải nghiệm là quá trình giáo viên thiết kế và tổ chức các hoạt động toán học thực tiễn, cho phép trẻ mầm non tham gia trực tiếp và tương tác với các biểu tượng toán học thông qua các tình huống thực tế. Thông qua việc khám phá, thực hành và chiêm nghiệm, trẻ tự hình thành các biểu tượng toán học cơ bản như tập hợp, số lượng, số thứ tự và phép đếm; kích thước; hình dạng; thời gian và không gian. Phương pháp này giúp trẻ dần tiếp thu kiến thức toán học một cách tự nhiên, phát triển tư duy logic và khả năng giải quyết vấn đề.

2.2. Áp dụng 4 giai đoạn trải nghiệm thiết kế hoạt động làm quen với toán cho trẻ

2.2.1. Các giai đoạn hoạt động trải nghiệm

Dạy học theo hướng trải nghiệm nhấn mạnh vai trò chủ động và sáng tạo của người học, giúp phát triển năng lực và chiếm lĩnh tri thức. Phương pháp này được áp dụng rộng rãi trong các chương trình giáo dục mầm non tiên tiến như Montessori, Reggio Emilia, STEAM, và cũng được nhấn mạnh trong chương trình Giáo dục Mầm non của Việt Nam.

Bài viết này tập trung vào quy trình học tập theo hướng trải nghiệm của Hoàng Thị Phương, gồm 4 giai đoạn:

Trẻ trải nghiệm thực tế: Trẻ tham gia trực tiếp vào các hoạt động thực tiễn, giúp tích lũy kinh nghiệm.

Trẻ chia sẻ và phản hồi kinh nghiệm: Trẻ chia sẻ những gì đã học được, củng cố và điều chỉnh kiến thức.

Hướng dẫn trẻ đúc kết kinh nghiệm: Giáo viên giúp trẻ liên kết trải nghiệm với lý thuyết, phát triển tư duy trừu tượng.

Khuyến khích trẻ áp dụng vào cuộc sống: Trẻ áp dụng kinh nghiệm vào các tình huống thực tiễn, phát triển kỹ năng giải quyết vấn đề và tự tin hơn.

Quy trình này giúp trẻ phát triển toàn diện thông qua học tập trải nghiệm.

Ngoài ra, David A. Kolb cũng đề xuất mô hình học tập trải nghiệm gồm 4 giai đoạn: [5]

(1) Trải nghiệm cụ thể (Concrete Experience): Người học tham gia vào một trải nghiệm mới hoặc đối mặt với một tình huống mới.

(2) Quan sát phản ánh (Reflective Observation): Người học suy ngẫm về trải nghiệm đã qua, quan sát và nhận định những gì đã xảy ra.

(3) Khái niệm hóa trừu tượng (Abstract Conceptualization): Từ những suy ngẫm, người học hình thành các khái niệm hoặc lý thuyết về trải nghiệm đó.

(4) Thử nghiệm chủ động (Active Experimentation): Người học áp dụng những khái niệm hoặc lý thuyết mới vào tình huống thực tế, kiểm chứng và điều chỉnh để hoàn thiện kiến thức.

Mô hình của Kolb nhấn mạnh tính tuần hoàn và liên tục của quá trình học tập, trong đó mỗi giai đoạn đều đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển kiến thức và kỹ năng của người học.

2.2.2. Yêu cầu áp dụng lí thuyết về các giai đoạn tổ chức hoạt động trải nghiệm vào việc thiết kế hoạt động làm quen với Toán cho trẻ mầm non

Áp dụng lý thuyết các giai đoạn tổ chức hoạt động trải nghiệm vào thiết kế hoạt động làm quen với Toán cho trẻ mầm non yêu cầu chú trọng các yếu tố sau:

- Xác định mục tiêu rõ ràng: Kết hợp kiến thức toán học, kỹ năng tư duy và thái độ tích cực, giúp trẻ áp dụng học vào thực tế và giải quyết vấn đề.

- Thiết kế hoạt động phù hợp: Dựa trên khả năng, sở thích và kinh nghiệm của từng trẻ, đáp ứng đa dạng nhu cầu và mức độ phát triển.

- Sắp xếp hoạt động từ dễ đến khó: Các hoạt động cần liên kết chặt chẽ, giúp trẻ học theo trình tự hợp lý và hệ thống.

- Đa dạng hóa hoạt động: Thay đổi thường xuyên hình thức và nội dung để duy trì hứng thú và khám phá ở trẻ.

- Đảm bảo mục tiêu và nội dung rõ ràng: Mỗi hoạt động phải truyền đạt chính xác các khái niệm toán học và phù hợp với khả năng của trẻ.

- Thiết kế thông qua trò chơi: Trò chơi giúp trẻ học Toán một cách vui vẻ, kích thích sự sáng tạo và tính tự lập.

- Khuyến khích sự chủ động của trẻ: Tạo cơ hội cho trẻ tự khám phá, thử nghiệm và tham gia vào quá trình học tập.

Tuân thủ các yêu cầu trên giúp thiết kế hoạt động làm quen với Toán theo hướng trải nghiệm hiệu quả, hỗ trợ phát triển toàn diện cho trẻ.

2.3. Các biện pháp thiết kế hoạt động làm quen với Toán cho trẻ mầm non thông qua trải nghiệm

2.3.1. Căn cứ xây dựng biện pháp thiết kế hoạt động làm quen với Toán cho trẻ mầm non thông qua trải nghiệm

Căn cứ vào kết quả khảo sát 40 giáo viên tại hai trường mầm non ở Hà Nội cho thấy: 70% giáo viên nhận thức được tầm quan trọng của phương pháp trải nghiệm và sẵn sàng áp dụng; 60% thường tích hợp toán vào hoạt động hàng ngày, nhưng 40% cho rằng việc này chưa hiệu quả. Về không gian lớp học, 60% đánh giá linh hoạt, còn 30% thấy thiếu khu vực riêng cho hoạt động toán học. Đáng chú ý, 70% giáo viên thừa nhận hiếm khi thiết kế hoạt động toán theo hướng trải nghiệm, cho thấy phương pháp này chưa được phổ biến. Bên cạnh đó, 50% cho rằng đồ dùng học toán còn đơn điệu; 30% đồ chơi chưa phù hợp cho trải nghiệm toán học. Từ thực trạng này, cần tăng cường đào tạo, chia sẻ kinh nghiệm cho giáo viên; cải thiện không gian lớp học; tích cực tích hợp toán vào các hoạt động thường ngày và đầu tư thêm vào đồ chơi sáng tạo hỗ trợ học toán.

Căn cứ lý luận về hoạt động trải nghiệm trong giáo dục mầm non: Trẻ xây dựng kiến thức, đặc biệt là tư duy toán học, hiệu quả nhất thông qua tương tác trực tiếp, khám phá và giải quyết vấn đề trong môi trường thực tế. Hoạt động trải nghiệm là nền tảng cho sự phát triển nhận thức ở lứa tuổi mầm non.

Căn cứ mối liên hệ với mục tiêu phát triển năng lực toán học: Môi trường học tập linh hoạt, đa dạng tạo điều kiện để trẻ phát triển các năng lực toán học cụ thể như nhận biết, so sánh, sắp xếp về hình dạng, kích thước, số lượng, đồng thời phát triển tư duy logic thông qua các hoạt động thực tế.

Căn cứ vào các các nguyên tắc (1) Nguyên tắc đảm bảo tính trực quan và sinh động; (2) Nguyên tắc đảm bảo tính vừa sức và phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ; (3) Nguyên tắc đảm bảo tính tích hợp và liên hệ với thực tế; (4) Nguyên tắc đảm bảo tính chủ động, tích cực và hứng thú của trẻ; (4) Nguyên tắc đảm bảo tính linh hoạt và sáng tạo; và (5) Nguyên tắc đảm bảo sự tương tác và hợp tác.

2.3.2. Các biện pháp

Chúng tôi đề xuất một số biện pháp thiết kế hoạt động làm quen với Toán cho trẻ mầm non theo hướng trải nghiệm như sau: